

**Vabariigi Valitsuse määruse „Käru valla, Türi valla ja Väätsa valla
haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159
„Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu seletuskiri**

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määruse „Käru valla, Türi valla ja Väätsa valla haldusterritoriaalse korralduse ja Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ muutmise“ eelnõu (edaspidi *eelnõu*) eesmärgiks on Eesti haldusterritoriaalse korralduse muutmise uue haldusüksuse moodustamisel kohaliku omavalitsuse üksuste (edaspidi ka *omavalitsus*) volikogude algatusel. Eelnõu toetub omavalitsuste initsiatiivile algatada omaalgatuslikult omavalitsuste ühinemine moodustamaks tugevam, võimekam ja jätkusuutlikum omavalitsusüksus.

Eestis on hetkel 15 maakonda ning 213 omavalitsust, mis jagunevad 183 vallaks ja 30 linnaks. Eelnõuga muudetakse haldusterritoriaalset korraldust Järva maakonnas (Türi valla ja Väätsa valla osas) ja Rapla maakonnas (Käru valla osas), arvates Rapla maakonna Käru valla Jüri valla koosseisu, mille käigus moodustub ühe Rapla maakonna koosseisu ja kahe Järva maakonda kuuluva omavalitsusüksuse ühinemise teel üks uus omavalitsusüksus. Hetkel kuulub Järva maakonda üks linn ja 11 valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda üks linn ja kümme valda; Rapla maakonda kuulub hetkel kümme valda, pärast haldusterritoriaalse korralduse muutmist jääb maakonda üheksa valda. Lisaks käesolevale eelnõule on Vabariigi Valitsuse istungi päevakorda esitatud ka Narva-Jõesuu linna ja Anija valla moodustamise eelnõud, millega Ida-Viru ja Harju maakondade valdade arv langeb mõlemas maakonnas ühe omavalitsuse võrra. Omavalitsuste koguarv Eestis väheneb kavandatavate muudatuste tulemusena nelja omavalitsuse võrra 209-le, kokku 179 valda ja 30 linna^{1,2}.

Ühinevad omavalitsused on³:

- 1) Käru vald (pindala 214,9 km² ja rahvaarv 608),
- 2) Türi vald (pindala 598,82 km² ja rahvaarv 9364),
- 3) Väätsa vald (pindala 195 km² ja rahvaarv 1310).

Eelnõuga rahuldatakse sisuliselt Käru valla, Türi valla ja Väätsa valla esitatud taotlused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning moodustatakse nimetatud valdade ühinemise teel uus haldusüksus nimega Türi vald (kogupindala 1008,72 km², rahvaarv 11 282⁴).

¹ Arvestades vaid Vabariigi Valitsuse 22. detsembri 2016 istungi päevakorda esitatud ühinemisi. Vabariigi Valitsuse 21.07.2016 määruste nr 82 ja 83 jõustumisel väheneb omavalitsuste koguarv Eestis kuue omavalitsuse võrra 207-le, kokku 179 valda ja 28 linna. Vt: <https://www.riigiteataja.ee/akt/123072016001> ja <https://www.riigiteataja.ee/akt/123072016002>. Seega nimetatud määruste ja valitsusele esitatud eelnõude kohaselt väheneb omavalitsuste koguarv 203-le, kokku 175 valda ja 28 linna.

² Kuna taotletud haldusterritoriaalse korralduse muudatus jõustub 15. oktoobri 2017 toimuva korraliste kohaliku omavalitsuse volikogu valimiste käigus koos teiste haldusreformi käigus läbiviidatavate ühinemistega, siis muutub omavalitsuste koguarv ning valdade ja linnade arv veelgi.

³ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.08.2016 seisuga.

⁴ Elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.08.2016 seisuga, ühinemise hetkeks on muutunud.

1.2. Eelnõu ettevalmistaja

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Olivia Taluste (e-post olivia.taluste@rahandusministeerium.ee; tel 611 3092), seletuskirja koostamises osalesid ka regionaalhalduse osakonna nõunikud Kaie Küngas (e-post kaie.kyngas@rahandusministeerium.ee; tel 611 3080) ja Ave Viks (e-post ave.viks@rahandusministeerium.ee; tel 611 3079).

Eelnõu õiguslikku kvaliteeti kontrollis Rahandusministeeriumi õigusosakonna jurist Heili Jaamu (e-post heili.jaamu@fin.ee; tel 611 3645). Eelnõu on keeleliselt toimetanud Rahandusministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Sirje Lilover (e-post sirje.lilover@fin.ee; tel 611 3638).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõu on seotud Eesti Keskerakonna, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna ning Isamaa ja Res Publica Liidu valitsusliidu aluspõhimõtete 2016-2019. aasta 8. peatüki eesmärgiga „Kohalike omavalitsuste otsustusõiguse ja vastutuse suurendamiseks ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel viime ellu haldusreformi“.

Samuti on eelnõu suunatud haldusreformi seaduse § 1 lõikes 2 sätestatud haldusreformi eesmärgi ja § 1 lõike 3 täitmisele, kuna ühinemise tulemusena moodustatakse omavalitsus, kes vastab haldusreformi seaduses sätestatud omavalitsusüksuse soovitusliku suuruse kriteeriumile (omavalitsuses elab üle 11 000 elaniku).

Eelnõuga muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määruse nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ kehtivat redaktsiooni, avaldamismärkega RT I, 29.08.2014, 16, Järva ja Rapla maakonda käsitlevas osas.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb viiest paragrahvist, millega muudetakse haldusterritoriaalset korraldust, määratakse uuele haldusüksusele nimi ja piirid, muudetakse Kärü valla maakondlikku kuuluvust ning korraldatakse piiride kandmine riigi maakatastri kaardile. Eelnõuga muudetakse ka Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“. Eelnõus sätestatakse haldusterritoriaalse korralduse muutmise jõustumise aeg.

Ülevaade ühinemismenetlusest ja läbirääkimistest

Türi Vallavolikogu tegi 28. jaanuaril 2016 otsusega nr 5 „Haldusterritoriaalse korralduse muutmise ja kohalike omavalitsusüksuste ühinemismenetluse algatamine ning ettepanek haldusterritoriaalse korralduse muutmise ja omavalitsusüksuste ühinemise läbirääkimiste alustamiseks“ ettepaneku ühinemisläbirääkimiste alustamiseks Kärü ja Väätsa vallale. Väätsa Vallavolikogu nõustus Türi Vallavolikogu ettepanekuga alustada läbirääkimisi 25. veebruari 2016 otsusega nr 10 „Omavalitsuste ühinemisläbirääkimiste korraldamisega nõustumine“ ja

Käru Vallavolikogu 23. veebruari 2016 otsusega nr 3 „Haldusterritoriaalse korralduse muutmise üle läbirääkimiste alustamine ning läbirääkimiste alustamisest keeldumine“ alusel.

Lähtudes läbirääkimiste ning menetlustoimingute tulemustest, võtsid Käru Vallavolikogu, Türi Vallavolikogu ja Väätsa Vallavolikogu 24. novembril 2016 vastu otsused haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks eesmärgil moodustada Käru valla, Väätsa valla ja Türi valla ühinemisel uus haldusüksus Türi vald.

Omavalitsused toovad välja, et Käru, Türi ja Väätsa vald on ajalooliselt kuulunud ühisesse kihelkonda ning olnud sotsiaalselt, kultuuriliselt ja majanduslikult tihedalt seotud ka hilisematel aegadel. Omavalitsuste elanikud kasutavad piirkonna haridus-, kultuuriteenuseid, toimib arvestatav tööränne valdade vahel ning piirkonna elanikud on seotud isiklike ning tööalaste sidemetega.

Tulenevalt haldusreformi seadusest on Väätsa ja Käru vald kaalunud võimalusi haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks ning ühinemiseks oma naaberomavalitsustega. Käru vald pidas ühinemisläbirääkimisi Rapla maakonna valdadega, otsustas need lõpetada ning jätkas ühinemisläbirääkimisi Türi vallaga. Väätsa vald pidas ühinemisläbirääkimisi Paide linna, Paide valla, Kareda valla, Roosna-Alliku vallaga ning otsustas need lõpetada ja jätkas ühinemisläbirääkimisi Türi vallaga.

Omavalitsusüksuste ühinemisel seatakse lisaks haldusreformi seadusega ette nähtud omavalitsusüksuse miinimumsuuruse saavutamisele haldusreformi rakendamiseks eesmärgiks uue omavalitsuse võimekuse kasv, kvaliteetsete avalike teenuste pakkumine, piirkonna arengueelduste kasutamine ja ühtlasem piirkondlik areng, moodustades omavalitsusüksuse soovituslikule suurusele vastava omavalitsuse. Ühinemise teel moodustunud kohaliku omavalitsuse üksus toetab vallaelanike heaolu ja rahulolu oma kodukohaga, väärtustab kogukondade jätkusuutlikku arengut, head elukeskkonda ja traditsioonide püsimist. Uue omavalitsuse kõigile elanikele on kättesaadavad kõrge kvaliteediga avalikud teenused.

Ühinevad omavalitsused soovivad tulevikus lahendada ka piirkonnas seni esile kerkinud arenguprobleeme: luua võimalused ettevõtlusele soodsa arenguruumi tekkimiseks, mille tulemusena tekib kohalike elanike jaoks juurde kodulähedasi töökohti. Elanikkonna vananemisest tulenevate probleemide leevendamiseks kavatakse panustada hariduse kvaliteedi tõstmise, pakkudes koostöös erinevate organisatsioonidega paindlikku täiskasvanuhariduse inimese heaolu enim suurendavas ja lisandväärtust luua võimaldavates valdkondades.

Tekkiv omavalitsusüksus on võimekas ja usaldusväärne koostööpartner siseriiklikult ja rahvusvahelisel tasandil ning teenuste arendamisel väärikas partner riigile.

Omavalitsusele positiivse kuvandi loomisel kasutatakse Türi linna kui valla keskuse mitmekesiseid võimalusi, Väätsa kui energiasäästliku ja innovaatilise kogukonna häid kogemusi ning Käru kui loodussõbraliku elukeskkonna tugevusi, rõhutatakse valla kui terviku pakutavaid võimalusi nüüdisaegse ja turvalise ning looduslähedase elukeskkonnana.

Ühinemisläbirääkimiste käigus avalikustati ühinemislepingu projekt ajavahemikul 3.10.-23.10.2016 ühinevate kohalike omavalitsuste veebilehtedel. Ühinemislepingule ei esitatud ühtegi ettepanekut ega vastuväidet. Samuti viidi Käru valla haldusterritooriumil 2. novembril ja 6. novembril 2016, Türi valla haldusterritooriumil 8. novembril ja 13. novembril 2016 ning

Väätsa valla haldusterritooriumil 13. ja 14. novembril 2016 küsitluspunktides haldusterritoriaalse muutmise kohta elanike arvamuse väljaselgitamiseks läbi Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7 lõike 8 ja § 9 lõike 6 punkti 3 kohane elanike küsitlus.

Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Elanike arvamuse väljaselgitamise tulemused

	Hääleõiguslike elanike arv	Vastanuid	Osaluse %	JAH	%	EI	%
Käru	507	53	10,5	40	75,5	13	24,5
Türi	7989	37	0,5	27	73,0	10	27,0
Väätsa	1090	198	18,2	117	59,1	80	40,4
Kokku	9586	288	3,0	184	63,9	103	35,8

Allikas: Käru, Türi ja Väätsa valla volikogude otsused elanike küsitluste tulemuste kinnitamiseks.

Türi Vallavolikogu esitas 25.11.2016 kirjaga nr 21.3-4.1/3444, Väätsa Vallavolikogu 28.11.2016 kirjaga nr 1-7/2016/349-1 ja Käru Vallavolikogu 29.11.2016 e-kirjaga Järva ja Rapla maavanematele taotluse haldusterritoriaalse korralduse muutmiseks koos Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 9 lõike 9 kohaste dokumentidega. Rapla maavanem edastas 30. novembri 2016 kirjaga nr 12-1/16/1795-4 oma seisukoha koos maavanemale esitatud ühinemisdokumentatsiooniga Rahandusministeeriumile. Maavanem toetab nimetatud valdade ühinemist ja Käru valla maakondliku kuuluvuse muutmist, tuues välja, et kuigi Käru valla ühinemisega kaotab Rapla maakond tükikese oma territooriumist, tuleb tõdeda, et need piirkonnad on ajalooliselt tihedalt seotud, samuti on nendel valdadel tänasel päeval tihe sotsiaalne ja majanduslik seotus. Igapäevaselt toimub tihe tööranne ja kasutatakse omavalitsuste teenuseid.

Rahandusministeerium on omavalitsusüksuste esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise taotlused koos lisadega läbi vaadanud ning toetab taotluses esitatud omavalitsuste haldusterritoriaalse korralduse ja sellega seotud piiride muutmist. Esitatud dokumendid on kooskõlas kehtivatest õigusaktidest tulenevate nõuetega.

Vabariigi Valitsuse nõustamiseks haldusreformi seaduse § 5 lõike 4 alusel moodustatud Põhja-Eesti piirkondlik komisjon arutas esitatud haldusterritoriaalse korralduse muutmise seonduvat 19. detsembri 2016 koosolekul. Komisjon toetab kavandatavat muudatust, mille tulemusena tekib omavalitsusüksuste soovitusliku suuruse kriteeriumile vastav omavalitsus. Ühinemine võimaldab suurendada ühendvalla võimekust kvaliteetsete avalike teenuste pakkumisel. Saavutatakse KOV suuruse soovituslik kriteerium.

Tartu Ülikooli RAKE poolt koostatud uuring „Era- ja avalike teenuste ruumilise paiknemise ja kättesaadavuse tagamisest ja teenuste käsitlemisest maakonnaplaneeringutes“ määratleb Türi III tasandi keskustena (ja tugi-toimekeskusena). Türi pakub kõiki III tasemele vastavaid teenuseid (nt gümnaasium, muusikakool, tervisekeskus), mida on võimalik tagada kogu ühinenud valla elanikele. Piirkonnas asub kaks 1. tasandi keskust (Kabala, Käru), mis kõik on Türi mõjupiirkonnas, Väätsa I tasandi keskuseks on määratud Paide mõjupiirkonnas olevaks asulaks.

Türi Vallavalitsus on juba täna olulisel määral spetsialiseerunud, sealjuures on moodustatud osakonnad, välja kujundatud strateegiline juhtimistasand. Käru valla juhtimismudel peegeldab täna tüüpilist väikevalla mudelit, spetsialiseerumist ei toimu. (struktuuris vaid 6 ametnikku),

Väätsa vallavalitsuse koosseis sarnaneb Kärü valla omale. Ühinemine võimaldab kõikides valdades pakkuda täisprofessionaalseid ametnikukeskseid teenuseid.

Ühinemisel moodustub Türi toimepiirkonda kattev kohaliku omavalitsuse üksus (osa Väätsa vallast kuulub ka Paide linna mõjusfääri).

Ühinemine suurendab valla võimalusi piirkondlike arengueelduste ära kasutamisel. Ühinevad omavalitsused soovivad tulevikus lahendada ka piirkonnas seni esile kerkinud arenguprobleeme: luua võimalused ettevõtlusele soodsa arenguruumi tekkimiseks mille tulemusena tekib kohalike elanike jaoks juurde kodulähedasi töökohti. Elanikkonna vananemisest tulenevate probleemide leevendamiseks kavatakse panustada hariduse kvaliteedi tõstmisse, pakkudes koostöös erinevate organisatsioonidega paindlikku täiskasvanuhariduse inimese heaolu enim suurendavas ja lisandväärtust luua võimaldavates valdkondades.

Eelnõu § 1 lõikega 1 muudetakse haldusterritoriaalset korraldust selliselt, et Kärü, Türi ja Väätsa valla ühinemise teel moodustatakse uus kohaliku omavalitsuse üksus – Türi vald.

Nimetatud valdade volikogud otsustasid 24. novembril 2016 tehtud ostustega taotleda haldusterritoriaalse korralduse muudatust ning kinnitasid ühinemislepingu. Ühinemislepingu punktiga 4.2 on sätestatud, et uus kohalik omavalitsus on avalik-õiguslik juriidiline isik nimega Türi vald, mis on ka moodustuva valla keskuseks. Ühinemislepingu punktis 9.5 on sätestatud, et senised Kärü ja Väätsa valla keskused täidavad pärast ühinemist valla teeninduskeskuse funktsioone.

Ühinevate omavalitsuste ühinemisdokumendid koos ühinemislepinguga on kättesaadavad järgmistelt linkidelt:

1. Kärü valla dokumendid

<http://delta.andmevara.ee/rapla/dokument/818871>.

2. Türi valla dokumendid

<http://delta.andmevara.ee/rapla/dokument/817457>.

3. Väätsa valla dokumendid

<http://delta.andmevara.ee/rapla/dokument/818209>.

Eelnõu § 1 lõikega 2 määratakse uue moodustuva haldusüksuse nimeks „Türi vald“.

Kohanimenõukogu toetas 20. detsembri 2016 koosolekul Türi valla nimevalikut, kuna tegemist on ajaloolise nimega.

Eelnõu §-ga 2 arvatakse Kärü vald Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 7¹ lõike 5 alusel Rapla maakonna koosseisust Järva maakonna koosseisu, kuna omavalitsus on ajalooliselt ja funktsionaalselt seotud rohkem Järva maakonnaga.

Ajalooline ülevaade

Türi vald ja Väätsa vald asuvad oma tänase territooriumi ulatuses endise Türi kihelkonna maadel. Türi kihelkond tekkis arvatavasti 13. sajandil Alemposi muinaskihelkonna (väikemaakonna) baasil. Türi kihelkonna maad jäävad 90% ulatuses praeguse Järva maakonna aladele, vaid loodenurk Vahastu ümbruses kuulub praeguse Rapla maakonna koosseisu. Kihelkonna kesk- ja lõunaosa moodustab Türi valla, mis ulatub lõuna pool ajaloolise maakonna piirest ulatuslikult väljagi. Põhjapoolne kolmandik kihelkonnast moodustab Väätsa valla. Väike maa-ala Paidest lõunas koos Tulba karjamõisaga kuulub Paide vallale. Kõik

nimetatud alad kuuluvad kaasaegse Järva maakonna koosseisu. Kihelkonna loodepoolne nurk Vahastu ümbruses kuulub Kaiu valda, mis asub hetkel Rapla maakonna territooriumil.

Käru vald on asunud aegade jooksul kolme maakonna piirimail (Harju, Järva ja Pärnu maakond) ning erinevatel aegadel tervenisti või osaliselt ka kuulunud nende alla. Ka praegu on Käru asend kolme maakonna piirimail, kuid praeguseks kuulub ta tervenisti Rapla maakonna koosseisu. Käru piirkond on aegade ja halduskordade muutumisel kuulunud nii Harju maakonna, Järva maakonna kui ka Pärnu maakonna juurde. Valdavalt on ta siiski olnud Pärnumaa abikihelkond. Järva maakonnaga liideti Käru vald 1920ndal aastal. 1939nda aasta haldusreformiga muutusid valdade piirid, osa valdu kaotati. Käru vald saavutas mõningaste muutustega oma praegused piirid. Inglise valla likvideerimisega Harju maakonnas tulid Kädva, Metsari, Sonni ja Tammistu külad Käru valla koosseisu. Osa Inglise vallast jäi ka Harju maakonda - Kuimetsa (praegu Kaiu vallas) ja Kehtna valdadesse. 1959. aastal toimus rajoonide ühendamise, mille tagajärjel Türi rajooni maad jagati Paide ja Rapla rajoonide vahel ning Käru läks üle viimase koosseisu.

Eelnõu §-ga 3 määratakse uue haldusüksuse piir ning seatakse Maa-ametile ülesandeks korraldada uute piiride kandmine riigi maakatastri kaardile.

Eelnõu §-ga 4 muudetakse Vabariigi Valitsuse 3. aprilli 1995. a määrust nr 159 „Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu kinnitamine“ Järva maakonna valdade loetelust jäetakse välja sõna „Väätsa“ ning Rapla maakonna valdade loetelust sõna „Käru“.

Eelnõu §-ga 5 sätestatakse eelnõu määrusena ja selle §-de 1, 2 ja 4 jõustumise tähtpäev. Vastavalt Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikele 1 jõustub Vabariigi Valitsuse määrus haldusterritoriaalse korralduse muutmise kohta Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, kuid §-d 1, 2 ja 4, mille järgi moodustatakse Käru, Türi ja Väätsa valla ühinemisel Türi vald ja sellest tulenevalt muudetakse haldusüksuste nimistut, jõustuvad Türi Vallavolikogu valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Eelnõu määrusena vastuvõtmine omab sotsiaalset mõju, samuti mõju majandusele, elukeskkonnale, regionaalarengule ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele.

Tulenevalt ajaloolisest seotusest on piirkonna elanikud olnud läbi lähiajaloo sotsiaalselt ja majanduslikult seotud. Toimib tööränne, kasutatakse omavalitsuste teenuseid ning suheldakse nii organisatsioonide kui eraisikute tasandil.

Ühinemise mõju elanike elutingimustele

Kolm ühinevat valda on oma senistes arengusuundades väärtustanud oma looduslähedast, head ja turvalist elukeskkonda ning samal suunal plaanitakse jätkata ka uues moodustavas omavalitsuses.

Omavalitsuste ühinemisega piirkonna elanike senised elutingimused oluliselt ei muutu. Säilivad senised teenused ja nende osutamise kohad, täienevad sotsiaalteenuste pakkumise võimalused ning teenuste loetelu. Kolme ühineva omavalitsuse tugevused kasutatakse tulevikus ära ning arendatakse nende alusel välja ühtlase kvaliteediga avalike teenuste võrk.

Ühinevad omavalitsused on kokku leppinud elanike igapäevaste valikute toetamise ning edaspidi toetatakse näiteks laste huvihariduse omandamist huvikoolides väljaspool omavalitsust. Eakate vallakodanike hoolekandeteenuste rahastamisel kaetakse põhjendatud juhtudel osaliselt vajalikud kulud.

Piirkonna elanike ühtekuuluvustunne

Tulenevalt kuulumisest erinevatesse maakondadesse on Kärü vald viimastel aastakümnete jooksul kultuuriliselt olnud osa Rapla maakonnast ning ühtekuuluvustunne Järva maakonnaga on nõrgenenud. Samas on säilinud ja sagenenud tööränne nii Kärust Türi kui Türi Kärusse, Kärü elanikud kasutavad Türi erinevaid teenuseid (haridus, sport, kultuur, jaekaubandus).

Väätsa ja Türi valdade elanike jaoks on oluline, et mõlema omavalitsuse kultuuriline ning majanduslik taust on sarnane. Nii Väätsa kui ka suure osa Türi valla puhul on tegu põliste põllumajanduspiirkondadega ning seetõttu on sarnased nii mured kui rõõmud. Väätsa valla elanike jaoks on asukoht kahe tõmbekeskuse (Türi ja Paide linna) vahel seotud nende omavalitsuste polt pakutavate teenuste tarbimise ja töörandega.

Suurimaks ühtekuuluvustunde tekitajaks saab ilmselt tulevikus olema ühiselt tekkivad uued traditsioonid ning seniste traditsioonide edasikandmine ja tunnustamine kogu vallarahva poolt. Olulisena nähakse sõbralikku ja uusi võimalusi pakkuvat koostööd naabermaakondade ja naaberkihelkondadega - Pilstvere kihelkonna ning Viljandimaaga ning senise Raplamaa omavalitsustega.

Ühinemise mõju avalike teenuste osutamise kvaliteedile

Uue omavalitsuse kõigile elanikele on kättesaadavad kõrge kvaliteediga avalikud teenused. Paraneb teenustele ligipääs sotsiaalvaldkonnas, huvihariduses, noorsootöös ning tulenevalt ametnikele delegeeritavatest pädevustest muutub esmaste teenuste kasutamine paindlikumaks ning kiiremaks.

Ühinevad omavalitsused soovivad tulevikus lahendada ka piirkonnas seni esile kerkinud arenguprobleeme: luua võimalused ettevõtlusele soodsa arenguruumi tekkimiseks mille tulemusena tekib kohalike elanike jaoks juurde kodulähedasi töökohti. Elanikkonna vananemisest tulenevate probleemide leevendamiseks kavatakse panustada hariduse kvaliteedi tõstmisse, pakkudes koostöös erinevate organisatsioonidega paindlikku täiskasvanuhariduse inimese heaolu enim suurendavas ja lisandväärtust luua võimaldavates valdkondades.

Omavalitsusele positiivse kuvandi loomisel kasutatakse Türi linna kui valla keskuse mitmekesiseid võimalusi, Väätsa kui energiasäästliku ja innovaatilise kogukonna häid kogemusi ning Kärü kui loodusliku elukeskkonna eeliseid, rõhutatakse valla kui terviku pakutavaid võimalusi nüüdisaegse ja turvalise ning looduslähedase elukeskkonnana.

Ühinemise mõju haldussuutlikkusele

Türi valla tänane haldussuutlikkus on enamuses valdkondades küllaldane selleks, et pakkuda vajalikke teenuseid senisest suuremal territooriumil. Ühinemise järgselt ametiasutused liidetakse ning senise struktuuri baasil luuakse lisaks ametikohad, mille järele kindlasti vajadus tekib. Tulevikus soovitakse lihtsustada veelgi asjaajamise korraldust, võtta kasutusele senisest enam elektroonilisi vorme, luua regulatsioone, mis piiritlevad keskkonna, milles ametnikel on pädevus otsuseid teha kiirelt ning võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvalt ja hea halduse tava arvestades.

Ühinemise mõju demograafilisele situatsioonile

Demograafiliselt on Kärü ja Türi vallas elanike arv langustrendis, Väätsa vallas on elanike arv seni püsinud suhteliselt muutumatuna. Elanike koosseisus on üsna suur osakaal eakatel

inimestel, samas sünnib piirkonnas igal aastal ca 120 last. Selline rahvastiku koosseis võimaldab jätkusuutlikult lasteaedade ja koolide tööd kavandada, samas nõuab pidevat tähelepanu eakatele suunatud teenuste pakkumisele- sotsiaaltransport, teenused, hooldus nii kodus kui vajadusel hooldusteenuse toetamine hoolekandeesutuses.

Ühinemine iseenesest demograafilist situatsiooni ei muuda. Muutusi saab esile kutsuda edasiste poliitiliste valikutega: erinevad toetused, elukeskkonna arendamine, ettevõtluskeskkonna paranemine sellega kaasnev uute töökohtade teke ja palgataseme paranemine.

Ühinemise mõju transpordi ja kommunikatsiooni korraldusele

Transpordikorraldus ühinevate omavalitsuste piirkonnas on seni korraldatud rahuldavalt ja kohati väga hästi. Vajadus tihendada senist liinivõrku on Käru-Türi suunal hommikuti ning Väätsa-Türi suunal kogu päeva kestel. Selleks on olemas võimalused seniste liinilepingute raames (sõiduagade korrigeerimine koostöös Järvamaa Ühistranspordikeskusega) ja marsruudi muutmiseks ning lisakilomeetrite tasustamiseks Väätsa-Türi liinil. Transpordikorralduse eesmärgiks võetakse senise toimiva, mõistliku ja tegelikul elanike vajadustel põhineva süsteemi säilitamine ja täiustamine.

Kommunikatsiooni oluliseks osaks peetakse ka edaspidi ajalehe Türi Rahvaleht kui valla ametliku uudistekandja ilmumine ja tasuta kojukanne iga vallaelaniku postkasti. Ametlikku infot edastatakse läbi ajalehe, ametliku veebilehe ning e-posti, samuti kasutatakse maakonnaraadio võimalusi.

Ühinemise mõju ettevõtluskeskkonnale

Seniste kolme omavalitsuse ühiseks mure on olnud ettevõtluse edendamiseks nii nende käsutuses olevate vahendite kui võimaluste nappus. Suuremas omavalitsuses suudetakse elukeskkonna edendamise ja kvaliteetsete avalike teenuste pakkumisega tagada ettevõtjatele vajalik tööjõud, vajadusel olla partneriks selle koolitamisele ja värbamisele ning vajadusel abistada näiteks infrastruktuuri loomisel või korrastamisel (peamiselt tänavad ja teed kuid töökohtade loomisel ka muu toetuse võimalused).

Väga olulise eesmärgina jätkab Türi vald ettevõtluseks vajaliku maa omandamiseks läbirääkimisi ja taotluse esitamist Vabariigi Valitsusele.

Jätkatakse ettevõtjate tunnustamist ja igal aastal parimatele ettevõtjatele auhindade andmise tava.

Ühinemise mõju hariduslikule olukorrale

Alusharidust pakkuvad lasteaiad paiknevad moodustavas Türi vallas piisava tihedusega ja jäävad toimima senistes asukohtades. Lasteaedade töötajate töötasu ühtlustamine (senisele kõrgemaile tasemele) tagab kvalifitseeritud pedagoogide ja tublide õpetaja abide olemasolu. Lasteaedades pakutakse samuti vajadusel tugiteenuseid- logopeed, psühholoog, tugiisik lapsele.

Türi vallas on ühinemise eel välja kujunenud väikeste, kodulähedast koolide võrk, sellesse sobituvad Väätsa ja Käru põhikool. Kokku on lepitud koolide omapära säilitamises ja tugevuste arendamises, tugiteenuste pakkumises. Hariduslike erivajadustega lastele pakutakse valitud koolis erinevaid tugiteenuseid (väikeklassid, individuaalne õppekava, tugiisik jne).

Türile on kavas ehitada uus põhikoolihoone ning spordihoone, mis ilmselt tagab võimaluse kogu piirkonna lastele soovi korral seal väga kaasaegse ja kvaliteetse hariduse omandamiseks. Türil tegutseb 160-õpilasega puhas gümnaasium, mille jätkamine on üle 10000 elanikuga omavalitsuses jätkusuutlik ja toetatav. Türil asub kool ka haridusliku erivajadusega lastele, kes on raske ja sügava vaimupuudega, mille pidamise võtab lähiaastatel üle riik.

Türi valla kui organisatsiooniliselt ühtse teenusepiirkonna toimimine

Kogu Türi valla territooriumil korraldatakse teenuste pakkumine ühtsetel alustel. Türi vallavalitsus kui ametiasutus pakub avalikke teenuseid valla ametiasutuses Türi linnas ning teeninduskeskustes Kärus ja Väätsal. Teeninduskeskustes töötavad ametnikud on samuti ametiasutuse töötajad ja kuuluvad ametiasutuse valdkondlikesse osakondadesse. Selline töökorraldus tagab koostöö, kogemuste vahetamise võimalused ja organisatsioonilise kuuluvustunde ning ühtlase kvaliteedi. Samas delegeeritakse igale ametnikule otsustuspädevus ja tagatakse vajadusel täienduskoolitus selleks, et teha oma valdkonnas vastavalt pädevusele ja kehtestatud kordadele igapäevaseid otsuseid, anda haldusakte ning seega tagada vallaelanikele võimalikult kiire ja sujuv asjaajamine.

Ühetüübilised ja sarnastel alustel töötavad hallatavad asutused liidetakse või ühendatakse ning luuakse sellega tugevamad organisatsioonid, ühtlaselt kõrge teenuste kvaliteet ning tegusad töötajate meeskonnad.

Erinevate teenuste sisseostmisel kasutatakse efektiivsemaks majandamiseks ühishankeid, samas säilitatakse paindlikkus ning vajadusel hangete osadeks jagamine (näiteks teehoolduse, heakorra, haljastuse jne hangete puhul), et anda võimalusi ka piirkonnas tegutsevatele ettevõtjatele, kelle tömahud ei võimalda võistlemist suurte ettevõtetega.

Eelnõu ei oma olulist mõju keskkonnale, riigiasutuste korraldusele, riigi julgeolekule ega välissuhetele.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamiseks teostavad ühinevad kohaliku omavalitsuse üksused vähemalt järgmisi tegevusi:

- 1) valla põhimääruse ja vallavalitsuse hallatavate asutuste põhimääruste kinnitamine;
- 2) arengukava kinnitamine;
- 3) üldplaneeringu koostamine;
- 4) eelarvestrateegia ja eelarve koostamine ja kinnitamine;
- 5) muude õigusaktide ajakohastamine;
- 6) ametiasutuste reorganiseerimine jne.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine võib tuua kaasa kulusid kohaliku omavalitsuse üksuste eelarvetele töötajate osas (eelpoolnimetatud tegevuste teostamiseks, hüvitised võimalike koondamiste puhul), mis on võimalik katta haldusreformi seaduse § 20–23 sätestatud tingimustel ja korras riigieelarvest eraldatavast ühinemistoetusest.

Eelnõu määrusena vastuvõtmine toob kaasa kulud riigieelarvele. Haldusreformi seaduse § 21 lõike 4 alusel makstakse ühinemise järgselt vähemalt 5000 elanikuga omavalitsustele ühinemistoetust kahekordses määras (100 eurot elaniku kohta) ning § 21 lõike 7 alusel üle 11 000 elanikuga omavalitsuse moodustamisel 500 000 eurot täiendavat toetust. Ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 2017. aasta 1. jaanuari seisuga. Ühinemistoetust arvutatakse iga ühinenud omavalitsusüksuse kohta eraldi ning see ei või olla väiksem kui 300 000 eurot ja suurem kui 800 000 eurot iga ühinenud kohaliku omavalitsuse üksuse kohta.

Rahvastikuregistri andmetel elab 1. detsembri 2016. a seisuga Kärus vallas 609 inimest, Türi vallas 9311 inimest ja Väätsa vallas 1278 inimest, kokku 11 198 inimest. Türi valla

moodustumisel on riigieelarvest eraldatava ühinemistoetuse summaks 1 900 000 eurot (800 000 + 300 000 + 300 000 + 500 000) eurot⁵.

Ühinemistoetus eraldatakse arvestades haldusreformi seaduse § 22 kehtestatud ühinemistoetuse maksmise korda. Ühinemise tulemusena moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse ühinemistoetuse suuruse kinnitab Vabariigi Valitsus korraldusega.

Valla- või linnavalitsus peab ühinemistoetuse saamiseks esitama ühe kuu jooksul pärast ühinemise käigus moodustunud kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu valimiste tulemuste väljakuulutamist Rahandusministeeriumile ühinemistoetuse eraldamise taotluse, milles selgitab ühinemistoetuse kasutamise vastavust kohaliku omavalitsuse üksuste ühinemise soodustamise seaduse § 6 lõikele 2.

6. Määruse jõustumine

Eelnõu on kavandatud jõustuma Riigi Teatajas avaldamisele järgneval päeval, välja arvatud eelnõu §-d 1, 2 ja 4. Nimetatud sätted jõustuvad kohaliku omavalitsuse volikogus valimistulemuste väljakuulutamise päeval.

Eelnõu jõustumise tähtajad on sätestatud Eesti territooriumi haldusjaotuse seaduse § 10 lõikes 1.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei saadeta eelnõude infosüsteemi EIS kaudu kooskõlastusringile, kuna see ei puuduta otseselt teiste ministeeriumite valitsemisala. Samuti ei saadeta seda kooskõlastamiseks üleriigilistele kohaliku omavalitsuse üksuste liitudele, kuna tegemist on omavalitsuste omaalgatusliku ühinemise otsustamisega, mille puhul ei ole vajadust teiste ühinemisega mitteseotud omavalitsuste arvamust küsida.

⁵ Kuigi ühinemistoetuse arvutamisel võetakse aluseks elanike arv rahvastikuregistri andmetel 01.01.2017 seisuga, võib eeldada, et ühinemistoetuse maht ei muutu, sest alla 3000 elanikuga omavalitsustele eraldatakse toetust miinimummääras.